

O'ZBEK TASVIRIY SAN'ATIDA MILLIYLIK TIMSOLLARI VA
ULARNING YOSH AVLODGA TA'SIRI

Rashidova Gulira'no Xurshidovna

Samarqand viloyati Paxtachi tumani

Tasviriy san'at va chizmachilik fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada o'zbek tasviriy san'atidagi milliylik timsollari tahlil qilinadi, ular orqali yosh avlodda milliy o'zlik, estetik did va qadriyatlar tizimini shakllantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Tasviriy san'at namunalarida ifodalangan tarixiy, madaniy va ma'naviy timsollar yoshlarning tarbiyasida muhim o'rin tutishi yoritiladi.*

Kalit so'zlar: *tasviriy san'at, milliylik, timsollar, yosh avlod, tarbiya, qadriyat.*

Annotation: *This article analyzes the symbols of national identity in Uzbek visual art, focusing on their role in shaping national self-awareness, aesthetic taste, and a system of values among the younger generation. The study highlights the importance of historical, cultural, and spiritual symbols expressed in works of visual art in the upbringing and moral development of youth.*

Keywords: *visual art, national identity, symbols, young generation, education, values.*

Аннотация: *В данной статье анализируются символы национальной идентичности в узбекском изобразительном искусстве, рассматриваются вопросы формирования национального самосознания, эстетического вкуса и системы ценностей у подрастающего поколения. Подчеркивается важная роль исторических, культурных и духовных символов, выраженных в произведениях изобразительного искусства, в воспитании молодежи.*

Ключевые слова: *изобразительное искусство, национальная идентичность, символы, подрастающее поколение, воспитание, ценности.*

Har bir xalqning madaniy taraqqiyoti va ma'naviy yuksalishi ko'p jihatdan uning san'atga bo'lgan munosabati bilan belgilanadi. San'at – bu xalq ruhining, tarixining, tafakkuri va dunyoqarashining betakror aksidir. Xususan, tasviriy san'at bu borada eng jonli, ta'sirchan va obrazli ifoda vositalaridan biri bo'lib, inson qalbiga bevosita murojaat etadi.

O'zbek tasviriy san'ati asrlar davomida milliylikni, xalqona ruhni, tarixiy xotirani va qadriyatlar tizimini o'zida mujassam etib kelmoqda. Uni o'rganish va yosh avlod ongiga singdirish orqali biz o'zlikni anglash, estetik didni shakllantirish va eng muhimi, ma'naviy tarbiyani ta'minlash imkoniga ega bo'lamiz.

Milliy timsollar – bu xalq tarixining timsoliy ifodasi, ularning shakllari, ranglari, mazmuni orqali o'zbek xalqining yashash tarzi, orzu-umidlari, g'am-tashvishlari, quvonchlari ifodalanadi. Tasviriy san'at ana shu timsollarni obrazlar, naqshlar, kompozitsiyalar orqali xalq ongiga singdirishning eng samarali vositalaridandir.

Bugungi globallashuv davrida yoshlar ongiga milliy g'oyalarni singdirish, ularni ma'naviy immunitetga ega bo'lgan komil insonlar qilib tarbiyalashda tasviriy san'atning o'rni beqiyosdir. Chunki u faqat ko'rish emas, his qilish, anglash va qabul qilish asosida tarbiyalaydi.

Milliylik timsollari va ularning turlari

Milliylik timsollari – bu o'zbek xalqining tarixiy, madaniy va estetik dunyoqarashi mahsuli bo'lib, ular tasviriy san'at asarlarida o'ziga xos obrazlarda ifodalanadi. Timsol bu – biror tushuncha, qadriyat yoki g'oyaning badiiy obrazga aylangan shaklidir.

O'zbek tasviriy san'atida quyidagi asosiy milliylik timsollarini ajratish mumkin:

1. Milliy naqshlar – islamiy, girih, muqarnas kabi bezaklar xalq amaliy san'atining asosi bo'lib, ular geometrik va gulli shakllarda ishlanadi. Har bir naqsh o'ziga xos ramziy ma'noga ega – hayotiylik, muvozanat, poklik, barkamollik kabi tushunchalarni bildiradi.

2. Milliy kiyim-kechak va bezaklar – atlas, adras, do'ppi, zargarlik buyumlari kabi elementlar o'zbek ayoli va erkak obrazlarida ko'p uchraydi. Ular nafaqat tashqi ko'rinish, balki xalqning didi, hayot falsafasini ham aks ettiradi.

3. Tarixiy va afsonaviy obrazlar – Alisher Navoiy, Amir Temur, Jaloliddin Manguberdi kabi tarixiy shaxslar obrazlari orqali xalqning g'ururi, jasorati, bilimga intilishi targ'ib qilinadi.

4. Qishloq hayoti va urf-odatlar – xalqona bayramlar, to'y marosimlari, dehqonchilik ishlari, mehmondo'stlik sahnalari orqali o'zbek xalqining mehnatkashligi, birdamligi va qadriyatlari aks ettiriladi.

5. Arxitektura timsollari – Registon, Shohi Zinda, Kalon minorasi kabi me'moriy yodgorliklar fon sifatida rasm va kartinalarda tez-tez uchraydi va milliy ruhni mustahkamlaydi.

Mashhur rassomlar ijodida milliylikning ifodasi.

O'zbekiston tasviriy san'atida milliylik g'oyasi ko'plab rassomlar ijodida yetakchi mavzulardan biri sifatida namoyon bo'lgan. Ular o'z asarlari orqali xalq hayoti, qadriyatlari, urf-odatlari va tarixiy obrazlarni o'ziga xos estetik shaklda ifodalaganlar:

Kamoliddin Behzod – “Layli va Majnun”, “Xusrav va Shirin” kabi asarlarida o'z davrining milliy liboslari, urf-odatlari, muhitini nozik chizgilar orqali tasvirlagan.

Chingiz Ahmarov – “Ulug‘bek”, “Ona yurt”, “Navro‘z” kabi asarlari orqali tarixiy obrazlar, milliy bayramlar, xalq hayotini o‘ziga xos romantik-estetik ruhda aks ettirgan.

Raxim Ahmedov – “Sharq allomasi”, “Musavvir”, “Milliy kuy” kabi kartinalari orqali san‘at, ilm-fan va milliy qadriyatlarni uyg‘unlashtirgan.

.Said Ahmad Hojiyev – “Navro‘z bayrami”, “Qishloqda to‘y” kabi asarlarida qishloq hayoti, xalqona marosimlar va urf-odatlar orqali milliy ruhni yuksaltirgan.

Akmal Nur – Milliy naqshlar va obrazlarni zamonaviy uslubda talqin etgan. Uning asarlarida qadimiylilik va zamonaviylilik uyg‘un holatda aks etadi.

2. Amaliy ijodiy mashg‘ulotlar

Tasviriy san‘at darslari faqatgina nazariy bilimlar bilan cheklanmay, balki bevosita ijodiy faoliyat orqali o‘quvchilarda milliylikni anglash, estetik didni rivojlantirish va o‘zlikni his etish kabi ko‘nikmalarni shakllantirishga xizmat qilishi kerak. Shu boisdan dars jarayonida turli xil amaliy ijodiy mashg‘ulotlar tashkil etish muhimdir:

Milliy naqshlar asosida rasmlar chizish – o‘quvchilarga islmiy, girih, muqarnas naqshlari bilan ishlash imkonini berish.

Tarixiy obrazlar asosida kompozitsiyalar yaratish – milliy qahramonlarning hayotidan ilhomlanib rasm chizish.

Bayramlar va marosimlar manzaralarini tasvirlash – Navro‘z, to‘y marosimlari, xalq o‘yinlari orqali milliy urf-odatlarini aks ettirish.

Amaliy san‘at elementlarini o‘rganish – zardo‘zlik, kashtachilik, kulolchilik elementlarini rasmda ifodalash.

Rassomlar ustaxonasi va muzeylarga tashriflar – o‘quvchilarning badiiy dunyoqarashini kengaytirish.

Tasviriy san‘at darslarida milliylikni o‘rgatish metodlari

Tasviriy san‘at darslarida milliylikni samarali o‘rgatish uchun quyidagi metodlar qo‘llanishi tavsiya etiladi:

Vizual kuzatuv va tahlil metodi – rassomlar asarlarini birgalikda tahlil qilish.

Ko‘rgazmali metod – asliy asarlar, fotolavhalar, milliy naqshlar orqali mavzuni boyitish.

Ijodiy topshiriqlar va muammoli vaziyatlar – “Agar siz Navro‘z haqida rasm chizsangiz...” kabi topshiriqlar.

Integrativ metod – tarix, adabiyot va musiqa bilan bog‘langan darslar orqali badiiy tafakkurni rivojlantirish.

Interfaol metodlar – klaster, aqliy hujum, fikrlar xaritasi kabi uslublar yordamida muhokama qilish.

Tajriba asosida o'rgatish (projektli metod) – kichik ijodiy loyihalar orqali bilimni amaliyotda mustahkamlash.

O'zbek tasviriy san'ati – xalqimizning tarixiy xotirasi, madaniy merosi va estetik tafakkurining ifodasidir. Undagi milliylik timsollari – bu o'zbek xalqining asriy urf-odatlar, dunyoqarashi, yashash tarzi, mehnatga bo'lgan munosabati, milliy iftixor va qadriyatlarining obrazli talqinidir.

Ushbu timsollar yosh avlod uchun ruhiy-ma'naviy tarbiyaning asosi, ularga milliy g'urur, tarixiy xotira, san'atga muhabbatni singdirish vositasidir. Rassomlar tomonidan yaratilgan tarixiy va zamonaviy asarlar orqali bolalar o'z millatiga mansublik tuyg'usini his qiladi, o'zlikni anglaydi, estetik dunyoqarashi kengayadi.

Bugungi kunda zamonaviy axborot oqimi kuchaygan bir paytda, tasviriy san'at orqali milliy o'zlikni saqlash va mustahkamlash yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu sababli ta'lim va tarbiya jarayonida tasviriy san'at vositasidan keng foydalanish, undagi milliylik timsollarini anglash va talqin etish orqali biz sog'lom, ma'naviy barkamol, yurtparvar avlodni tarbiyalaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov, I. A. (1997). Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat.
2. Raximova, M. (2020). O'zbek tasviriy san'atida milliy obrazlar talqini. San'atshunoslik jurnali, 2(1), 45–49.
3. Tursunov, A. (2019). Tasviriy san'at darslarida innovatsion yondashuvlar. Boshlang'ich ta'lim, 3(4), 60–64.
4. Qosimova, Z. (2021). San'at va ma'naviy tarbiya uyg'unligi. Pedagogik izlanishlar, 1(3), 25–30.
5. Ahmedov, R. (2015). O'zbek tasviriy san'ati va milliy g'oya. Toshkent: San'at.
6. O'zbekiston Badiiy Akademiyasi. (2020). Rassomlar albomi: Milliy ruh va timsollar. Toshkent: G'afur G'ulom nashriyoti.